

แนวทางปฏิบัติการใช้แรงงานที่ดี สำหรับสถานประกอบการแปรรูปเบื้องต้น ในอุตสาหกรรมแปรรูปกุ้งและอาหารทะเลในประเทศไทย

แนวทางปฏิบัติการใช้แรงงานที่ดี หรือ จีแอลพี
Good Labour Practices: GLP

สารจากอธิบดีกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน

กระแสการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในโลกยุคปัจจุบัน ไม่สามารถละเลยปัจจัยด้านแรงงานที่เป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการผลิตและบริการ บนพื้นฐานหลักการสร้างงานที่มีคุณค่า (Decent Work) เพื่อให้แรงงานได้ทำงานที่มีคุณค่าและมีคุณภาพชีวิตในการทำงาน และเป็นฟันเฟืองในการผลักดันให้เศรษฐกิจไทยเติบโตก้าวหน้าไกล

กระทรวงแรงงาน มีประกาศกระทรวงแรงงาน เรื่อง แนวปฏิบัติการใช้แรงงานที่ดี สำหรับสถานประกอบการแปรรูปสัตว์น้ำเบื้องต้นในอุตสาหกรรมแปรรูปกุ้งและอาหารทะเลในประเทศไทย เพื่อเป็นเครื่องมือชี้แนะ สร้างความตระหนักการเรียนรู้ร่วมกันสำหรับสถานประกอบการแปรรูปสัตว์น้ำเบื้องต้น และนำไปปฏิบัติบนพื้นฐานความรับผิดชอบทางสังคมของภาคธุรกิจ เพื่อสร้างเจตจำนงที่มุ่งมั่นของภาคอุตสาหกรรมแปรรูปกุ้งและอาหารทะเลอย่างเป็นรูปธรรมต่อมาตรการต่อต้านการใช้แรงงานเด็กผิดกฎหมาย การใช้แรงงานบังคับ

แนวปฏิบัติการใช้แรงงานที่ดีสำหรับสถานประกอบการแปรรูปสัตว์น้ำเบื้องต้นในอุตสาหกรรมแปรรูปกุ้งและอาหารทะเลในประเทศไทย จัดทำขึ้นโดยผ่านกระบวนการปรึกษาหารือร่วมกัน ของคณะทำงานร่วมจัดทำแนวปฏิบัติการใช้แรงงานที่ดีสำหรับอุตสาหกรรมแปรรูปกุ้งและอาหารทะเล โดยมีกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานในฐานะหน่วยงานกำกับดูแล การคุ้มครองแรงงาน พัฒนาคุณภาพชีวิตแรงงาน และหน่วยงานกรมประมงที่มีบทบาทกำกับดูแลการบริหารจัดการประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และแปรรูป สัตว์น้ำ โดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานผู้ประกอบการ องค์กรภาคีที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การสนับสนุนทางวิชาการจากองค์กรแรงงานระหว่างประเทศ ในโครงการความร่วมมือป้องกันและแก้ไขปัญหาการใช้แรงงานเด็กแรงงานบังคับในกิจการผลิตสินค้ากุ้งและอาหารทะเลในประเทศไทย และได้มีการนำแนวปฏิบัติฯ ดังกล่าวไปทดลองดำเนินการ และนำไปปรับปรุงแก้ไขโดยคณะทำงานร่วมจัดทำแนวปฏิบัติการใช้แรงงานที่ดีสำหรับอุตสาหกรรมแปรรูปกุ้งและอาหารทะเล จนบรรลุผลสำเร็จ

(นายอาทิตย์ อัสไม)

อธิบดีกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน

กันยายน ๒๕๕๖

สารจากอธิบดีกรมประมง

อุตสาหกรรมกุ้งและอาหารทะเลของไทย เป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนต่อเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก โดยมีผลผลิตการส่งออกสินค้าประมงในตลาดโลกกว่า ๒ ล้านตันต่อปี คิดเป็นมูลค่าการส่งออก ปีละกว่า ๒ แสนล้านบาท มีตลาดการส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป ญี่ปุ่น แคนาดา เกาหลี และประเทศอื่น ๆ และด้วยศักยภาพการผลิตสินค้าประมงของไทย ทำให้มีแรงงานที่ทำงานในอุตสาหกรรมนี้กว่า 1 ล้านคนตลอดสายการผลิต ตั้งแต่ฟาร์ม สถานประกอบการแปรรูปสัตว์น้ำเบื้องต้น ห้องเย็น โรงงานแปรรูป และอุตสาหกรรมสนับสนุนอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม ในหลายปีที่ผ่านมา สถานการณ์ด้านแรงงานในอุตสาหกรรมกุ้งและอาหารทะเลของไทย เป็นที่ได้รับความสนใจจากประชาคมโลกเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะมีการกล่าวถึงการไ้แรงงานเด็ก แรงงานบังคับ ในอุตสาหกรรมประมงและแปรรูปอาหารทะเล ซึ่งทำให้เกิดภาพลักษณ์เชิงลบในสินค้าประมงของไทยในสายตาของต่างประเทศ และอาจจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อการส่งออกสินค้าประมงของประเทศไทยในอนาคต

กรมประมงในฐานะหน่วยงานรับผิดชอบหลักของประเทศที่ควบคุม กำกับ และดูแล การบริหารจัดการประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำและการแปรรูปสินค้าสัตว์น้ำ ได้ให้ความสำคัญต่อ ประเด็นแรงงานในอุตสาหกรรมกุ้งและอาหารทะเลเป็นอย่างยิ่ง โดยได้ดำเนินการป้องกันและแก้ไข ปัญหาด้านแรงงานในภาคอุตสาหกรรมประมง และอุตสาหกรรมการผลิตสินค้ากุ้งและอาหารทะเลตลอด สายการผลิต ตามแผนปฏิบัติการระดับชาติในการต่อต้านการค้ามนุษย์ของประเทศไทยประจำปี ๒๕๕๕ – ๒๕๕๖ และข้อเสนอแนวทาง มาตรการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในรูปแบบแรงงานประมง ภายใต้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ โดยหนึ่งในกิจกรรมดำเนินการคือ การจัดทำ แนวปฏิบัติการใช้แรงงานที่ดี (Good Labour Practices : GLP) สำหรับอุตสาหกรรมกุ้งและอาหารทะเล ซึ่งเป็นการบูรณาการดำเนินการร่วมกันระหว่างกรมประมง และกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน โดย ได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการจากองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization หรือ ILO) ภายใต้โครงการความร่วมมือ ป้องกันและแก้ไขปัญหาการใช้แรงงานเด็ก แรงงานบังคับ (บังคับ ใน กิจกรรมการผลิตสินค้ากุ้งและอาหารทะเลในประเทศไทย ปี ๒๕๕๔ – ๒๕๕๗) โดย GLP สำหรับ อุตสาหกรรมกุ้งและอาหารทะเล แบ่งออกเป็น ๓ ฉบับ คือ ๑ (GLP สำหรับสถานประกอบการ แปรรูป สัตว์น้ำเบื้องต้น ๒ (GLP สำหรับโรงงานแปรรูปอาหารทะเล และ ๓ (GLP สำหรับฟาร์มเพาะเลี้ยงกุ้ง และในขณะนี้ GLP สำหรับสถานประกอบการแปรรูปสัตว์น้ำเบื้องต้นได้พัฒนาแล้วเสร็จ ซึ่งได้รับความ ร่วมมือและการสนับสนุนอย่างดีจากสมาคมอาหารแช่เยือกแข็งไทย สมาคมผู้ผลิตอาหารสำเร็จรูป โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้แทนสถานประกอบการแปรรูปสัตว์น้ำเบื้องต้นเข้ามามีส่วนร่วมในการกระบวน พัฒนา GLP ให้ประสบผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม

กรมประมงเชื่อมั่นว่าแนวปฏิบัติการใช้แรงงานที่ดี (Good Labour Practices : GLP) สำหรับสถานประกอบการแปรรูปสัตว์น้ำเบื้องต้น จะนำไปสู่การแก้ไขที่ฐานรากหรือแก่นแท้ของปัญหาในการป้องกันการใช้แรงงานเด็ก แรงงานบังคับ รวมถึงยกระดับสภาพการทำงานที่ดีในอุตสาหกรรมกุ้งและอาหารทะเลของประเทศไทย จึงสนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้ประกอบการแปรรูปสัตว์น้ำเบื้องต้นนำแนวปฏิบัติฉบับนี้ ไปปฏิบัติใช้ในสถานประกอบการแปรรูปสัตว์น้ำเบื้องต้น เพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดการปฏิบัติต่อแรงงานที่บ่งชี้เข้าข่ายการใช้แรงงานเด็ก แรงงานบังคับ ไม่มีการค้ำมนุษย์ มีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการทำงาน และยกระดับคุณภาพชีวิตของแรงงานในสถานประกอบการแปรรูปสัตว์น้ำเบื้องต้น อันจะนำมาซึ่งการคงภาพลักษณ์ที่ดีของสินค้าประมงไทย และสามารถช่วยรักษาเสถียรภาพของอุตสาหกรรมกุ้งและอาหารทะเลของประเทศไทยให้เกิดความยั่งยืน

ดร. วิมล จันทรโรทัย

อธิบดีกรมประมง

กันยายน ๒๕๕๖

สารจากผู้อำนวยการสำนักงานแรงงานระหว่างประเทศ

โครงการแนวปฏิบัติการใช้แรงงานที่ดีได้รับการริเริ่มและพัฒนาโดยความร่วมมือของ กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน (กสร.) กรมประมง และภาคเอกชนในอุตสาหกรรมภาคประมงและการแปรรูปอาหารทะเล ซึ่งเป็นโครงการสำหรับปรับปรุงสภาพการทำงานที่ดีในอุตสาหกรรมประมงและต่อเนื่องประมงอย่างครอบคลุม โครงการนี้ได้รับการสนับสนุนทางวิชาการจากองค์การแรงงานระหว่างประเทศ หรือ ILO ภายใต้โครงการระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดการใช้แรงงานเด็ก ประเทศไทย หรือ IPEC ประเทศไทย และยังได้รับความร่วมมือจากองค์กรลูกจ้าง สหภาพแรงงาน และองค์กรภาคประชาสังคมในประเทศไทยในการพัฒนาโครงการด้วย

โครงการนี้มุ่งที่จะช่วยป้องกันแรงงานจากการทำงานในรูปแบบที่ยอมรับไม่ได้ เช่น แรงงานเด็ก แรงงานบังคับ การเลือกปฏิบัติในการทำงาน และสภาพการทำงานที่ต่ำกว่ามาตรฐานรวมทั้งการทำงานในสภาพแวดล้อมที่ไม่ปลอดภัยต่อสุขภาพและอาชีวอนามัยของแรงงาน

โครงการแนวปฏิบัติการใช้แรงงานที่ดีได้รับการออกแบบเพื่อช่วยกำหนดแนวปฏิบัติเป็นการเฉพาะสำหรับอุตสาหกรรมภาคประมงในแต่ละด้าน ซึ่งรวมทั้ง การจับสัตว์น้ำ การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ สถานประกอบการแปรรูปเบื้องต้น โรงงานแปรรูปอาหารสำเร็จรูป และยังเป็นส่งเสริมโอกาสในการจ้างงานที่มีคุณค่าสำหรับแรงงานทั้งที่เป็นผู้ใหญ่และเยาวชนในอุตสาหกรรมนี้ ตลอดจนเป็นการกระตุ้นและส่งเสริมการปฏิบัติที่ดีในการทำงานโดยผ่านตัวอย่างที่เกิดจากภาคอุตสาหกรรมนี้

ILO มีพันธกิจในการส่งเสริมปฏิบัติการของไตรภาคีภายใต้ความพยายามนี้ และขอสนับสนุนการเผยแพร่และการนำแนวปฏิบัติเหล่านี้ไปใช้อย่างกว้างขวาง และขอขอบคุณกระทรวงแรงงานสหรัฐอเมริกาที่ได้ให้การสนับสนุนงบประมาณสำหรับโครงการนี้ ซึ่งเป็นความริเริ่มและความร่วมมือที่สำคัญที่จะนำไปสู่การขจัดปัญหาการใช้แรงงานเด็กและแรงงานบังคับในประเทศไทย ความร่วมมือเช่นนี้ควรจะต้องดำเนินต่อไปโดยการมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิดของภาคีความร่วมมือที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการตามที่มีหวัง

มอริสชิโอ บุชชี

รักษาการผู้อำนวยการ

สำนักงานแรงงานระหว่างประเทศ

ประจำกลุ่มประเทศไทย กัมพูชา และสาธารณประชาธิปไตยประชาชนลาว

สารบัญ

สารจากอธิบดีกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน	1
สารจากอธิบดีกรมประมง	2
สารจากผู้อำนวยการสำนักงานแรงงานระหว่างประเทศ	4
แนวปฏิบัติการใช้แรงงานที่ดี	7
ความเป็นมา.....	8
วัตถุประสงค์	8
การใช้แรงงานบังคับ	10
ความหมาย	10
แรงงานขัดหนี้	11
การคำนวณเพื่อแสวงหาประโยชน์ด้านแรงงาน	11
รายการตรวจประเมินสำหรับสถานประกอบการเพื่อป้องกันการใช้แรงงานบังคับ	12
สาระสำคัญ:	14
ข้อปฏิบัติที่ดีและข้อเสนอแนะ:	14
การใช้แรงงานเด็ก	15
ความหมาย	15
อายุขั้นต่ำที่ให้งานได้ และการใช้แรงงานเด็กในงานอันตราย	15
รายการตรวจประเมินสำหรับนายจ้างเพื่อป้องกันการใช้แรงงานเด็ก.....	16
แนวทางเพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้แรงงานเด็กในงานอันตราย (ห้ามตั้งแต่อายุต่ำกว่า 18 ปี).....	17
รายการตรวจประเมินเกี่ยวกับการใช้แรงงานเด็กในงานอันตราย	17
สาระสำคัญ:	18
ข้อปฏิบัติที่ดีและข้อเสนอแนะ :	18
เสรีภาพในการสมาคม การเจรจาต่อรองร่วม และความร่วมมือในสถานประกอบกิจการ.....	19
ความหมาย	19

รายการตรวจประเมินนายจ้างเกี่ยวกับความร่วมมือในสถานประกอบการ เสรีภาพในการสมาคม ...	20
และการเจรจาต่อรองร่วม	20
สาระสำคัญ :	21
ข้อปฏิบัติที่ดีและข้อเสนอแนะ :	21
สภาพการทำงานที่เท่าเทียมกันสำหรับลูกจ้างทุกคน (การไม่เลือกปฏิบัติ).....	22
ความหมาย	22
รายการตรวจประเมินสถานประกอบการเกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติ	22
สาระสำคัญ :	23
ข้อปฏิบัติที่ดีและข้อเสนอแนะ :	23
ค่าจ้าง ชั่วโมงการทำงาน ค่าชดเชย.....	24
ความหมาย	24
รายการตรวจประเมินสำหรับสถานประกอบการเกี่ยวกับค่าจ้าง ค่าชดเชย และชั่วโมงการทำงาน ...	25
สาระสำคัญ :	26
ข้อปฏิบัติที่ดีและข้อเสนอแนะ :	26
ความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงาน และสวัสดิการ	27
ความหมาย	27
รายการตรวจประเมินสำหรับสถานประกอบการเกี่ยวกับความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อม ในการทำงาน และสวัสดิการ	28
สาระสำคัญ :	30
ข้อปฏิบัติที่ดีและข้อเสนอแนะ :	31
กิตติกรรมประกาศ	33

**แนวปฏิบัติการใช้แรงงานที่ดี
สำหรับสถานประกอบการแปรรูปสัตว์น้ำเบื้องต้น
ในอุตสาหกรรมแปรรูปกุ้งและอาหารทะเลในประเทศไทย**

**Good Labour Practices Guidelines
for Primary Processing Workplaces in the Shrimp and Seafood
Industry of Thailand : GLP/PPW**

ความเป็นมา

เนื่องจากกระทรวงแรงงานสหรัฐอเมริกาได้ประกาศรายการสินค้าฉบับสมบูรณ์ระดับสินค้ากึ่งของไทยในรายการสินค้าที่ใช้แรงงานเด็ก แรงงานบังคับ ประกอบกับเจ้าหน้าที่จากกระทรวงแรงงานสหรัฐอเมริกาเดินทางมาประเทศไทยเพื่อศึกษาดูงานเกี่ยวกับการใช้แรงงานในอุตสาหกรรมกุ้งและประมงไทย ซึ่งภายหลังจากการศึกษาดูงานดังกล่าวได้มีการประชุมหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับคณะเจ้าหน้าที่จากประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งประเทศสหรัฐอเมริกาได้เสนอว่าประเทศไทยควรแก้ไขปัญหาโดยให้ทุกภาคส่วนที่มีส่วนเกี่ยวข้องช่วยกันดำเนินการ ต่อมากระทรวงแรงงานสหรัฐอเมริกาได้สนับสนุนงบประมาณผ่านทางองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) เพื่อร่วมมือกับกระทรวงแรงงานและภาคีภาครัฐ เอกชน องค์กรนายจ้าง องค์กรลูกจ้าง และองค์กรพัฒนาเอกชนดำเนิน โครงการความร่วมมือป้องกันและแก้ไขปัญหาการใช้แรงงานเด็ก แรงงานบังคับ ในกิจการผลิตสินค้ากึ่งและอาหารทะเล ปี ๒๕๕๔ - ๒๕๕๗ ภายใต้โครงการ ILO-IPEC และการจัดทำแนวปฏิบัติการใช้แรงงานที่ดี (Good Labour Practices – GLP) เป็นกิจกรรมหนึ่งในแผนปฏิบัติงานภายใต้โครงการดังกล่าว

วัตถุประสงค์

แนวปฏิบัติการใช้แรงงานที่ดีสำหรับสถานประกอบการแปรรูปสัตว์น้ำเบื้องต้นมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความตระหนักขึ้นพื้นฐานด้านกฎหมายแรงงานไทยและมาตรฐานแรงงานระหว่างประเทศในระดับสถานประกอบการเบื้องต้น รวมทั้งใช้เป็นข้อมูลเพื่อสนับสนุนกระบวนการปรับปรุงสภาพการทำงานที่เป็นอยู่ปัจจุบัน และเพื่อเป็นการส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรฐานด้านแรงงาน นอกจากนี้ คู่มือนี้ยังให้คำแนะนำเกี่ยวกับการปฏิบัติที่ดี ซึ่งเหนือกว่าที่กฎหมายกำหนด และยังสามารถช่วยในการปรับปรุงสถานที่ทำงาน ซึ่งจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตของแรงงาน เพิ่มผลิตภาพและความร่วมมือในสถานที่ทำงาน

แนวปฏิบัติการใช้แรงงานที่ดีฯ ฉบับนี้ เป็นแนวทางที่จัดทำขึ้นร่วมกันระหว่างสมาชิกรัฐสภาอาหารแช่เยือกแข็งไทยกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กรมประมง และองค์การแรงงานระหว่างประเทศ เพื่อให้สถานประกอบการแปรรูปสัตว์น้ำเบื้องต้น หรือ ลังกุ้งและอาหารทะเล ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อลูกจ้าง ซึ่งแนวปฏิบัติฯ นี้ ได้รับความร่วมมือจากองค์กรลูกจ้างและสหภาพแรงงานไทย และองค์กรภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้อง ในการสนับสนุนข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปกุ้งและอาหารทะเลเบื้องต้นของไทย

แนวปฏิบัติการใช้แรงงานที่ดีฯ ฉบับนี้ ได้จัดทำขึ้นบนพื้นฐานของกฎหมายแรงงานไทยและมาตรฐานแรงงานระหว่างประเทศ การปฏิบัติที่ดีในภาคอุตสาหกรรม รวมทั้งสภาพการทำงานในภาคการผลิตและสถานประกอบการและความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบปัจจุบันที่เกี่ยวกับสภาพการทำงานและการปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องแนวปฏิบัติการใช้แรงงานที่ดีฯ นี้สามารถช่วยให้ผู้ประกอบการตรวจสอบ

ตนเองในการปฏิบัติการใช้แรงงานที่ถูกต้องตามกฎหมาย ทั้งยังสามารถใช้เป็นชุดเอกสาร คู่มือ คำแนะนำ ที่อุตสาหกรรมและภาครัฐสามารถนำไปใช้ในการปรับปรุงสภาพการทำงานในองค์กร อาทิ เอกสารการปฏิบัติที่ดี เอกสารเผยแพร่แนวทางการปฏิบัติที่สำคัญ (แผ่นพับ) เกี่ยวกับระเบียบด้านการใช้แรงงาน อาชีวอนามัยและความปลอดภัยในสถานประกอบการ

กฎหมายและมาตรฐานระดับชาติสำคัญที่ใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนาแนวปฏิบัติการใช้แรงงานที่ดีๆ ได้แก่

- พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 และข้อปรับปรุงเพิ่มเติม
- พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518
- พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551
- พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2551
- พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้รับงานไปทำที่บ้าน พ.ศ. 2553
- พระราชบัญญัติความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2554 และระเบียบกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานที่เกี่ยวข้อง
- พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 และพระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. 2537
- พระราชบัญญัติจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน พ.ศ. 2528
- มาตรฐานแรงงานไทย มรท. 8001-2553

แนวทางปฏิบัติ GLP มีเนื้อหาครอบคลุม ดังนี้

มาตรฐานด้านแรงงานที่สำคัญ

- แรงงานบังคับ
- แรงงานเด็ก
- การไม่เลือกปฏิบัติ
- เสรีภาพในการสมาคมและการรวมตัวเพื่อการเจรจาต่อรอง

สภาพการทำงาน

- สัญญาจ้าง และ การบริหารงานบุคคล
- ชั่วโมงการทำงาน
- ความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน
- สวัสดิการแรงงาน
- ค่าชดเชย

การใช้แรงงานบังคับ (Forced labour)

ความหมาย

การใช้แรงงานบังคับ คือ งานที่บุคคลทำงานด้วยความไม่สมัครใจ โดยอาศัยวิธีการหรืออ้างเหตุเพื่อการลงโทษ หรือการบีบบังคับ การข่มขู่ การข่มขู่ใจให้ทำงานหรือให้บริการ เป็นผลให้บุคคลทำงานอย่างไม่มีเต็มใจหรือโดยทำให้บุคคลนั้นอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขจัดขึ้นได้

การบังคับใช้แรงงาน ฝ่าฝืนสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับเสรีภาพในการทำงานและอิสรภาพในการเลือกงาน การใช้แรงงานบังคับจะเกิดขึ้นได้ต้องมีองค์ประกอบหลัก 2 ส่วนที่บ่งบอกว่าเข้าข่ายแรงงานบังคับ : องค์ประกอบที่หนึ่งคือ ลูกจ้างต้องได้รับการลงโทษหรือการคุกคาม ข่มขู่

ตัวอย่างการลงโทษซึ่งอาจเข้าข่ายการสร้างเงื่อนไขหรือการบังคับข่มขู่ :

1. การจำกัดเสรีภาพในการเคลื่อนย้าย เช่น ห้ามลูกจ้างออกจากสถานที่ทำงานหรือห้ามออกจากที่พัก
2. การลงโทษทางการเงิน เช่น ก่อภาระหนี้ผูกพันให้กับลูกจ้างหรือจ่ายค่าจ้างล่าช้าเพื่อเป็นข้อผูกมัดให้ลูกจ้างทำงาน
3. การข่มขู่ และการใช้ความรุนแรง (การทุบตี การล่วงละเมิดทางเพศ)
4. การข่มขู่ลูกจ้างว่าจะแจ้งตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ภาครัฐ (ตำรวจ หน่วยตรวจคนเข้าเมือง)
5. การข่มขู่และ/หรือการสมรู้ร่วมคิดว่าจะส่งตัวกลับประเทศ เช่น กรณีแรงงานต่างด้าวที่หลบหนี เข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย
6. การเก็บยึดเอกสารของลูกจ้าง อาทิ สูติบัตร หนังสือเดินทาง ใบอนุญาตการทำงานหรือเอกสารประจำตัว
7. การเลิกจ้าง หรือการกีดกันลูกจ้างจากการจ้างงานในอนาคต
8. การกีดกันลูกจ้างจากชีวิตในชุมชนและสังคม
9. การรุกรอนสิทธิและผลประโยชน์อื่นใดและการปฏิเสธในการให้อาหาร ที่พักชั่วคราวและสิ่งอื่นๆ ที่จำเป็น
10. การโยกย้ายคนงานไปทำงานที่มีสภาพการทำงานที่เลวร้าย เป็นอันตรายไม่เหมาะสม

องค์ประกอบที่สอง ของการเข้าข่ายแรงงานบังคับ คือลูกจ้างไม่ยอมรับงานที่มอบหมายด้วยความสมัครใจ ลูกจ้างต้องมีเสรีภาพในการรับงาน และมีเสรีภาพในการออกจากการทำงานและสถานที่ทำงานตลอดเวลาการตัดสินใจว่าลูกจ้างมีความสมัครใจในการทำงานหรือไม่ มักจะมีประเด็นความประมาทของลูกจ้างเข้ามาเกี่ยวข้อง รวมถึงความกดดันจากภายนอกและความกดดันทางอ้อม ซึ่งส่งผลกระทบต่อตัดสินใจของลูกจ้างในการปฏิเสธงาน ยกตัวอย่างเช่น การไม่จ่ายค่าจ้าง หรือการเก็บยึดเอกสารประจำตัวหรือหนังสือเดินทางของลูกจ้าง เป็นต้น

ลูกจ้างที่เป็นคนต่างด้าว หญิงมีครรภ์ หรือ เป็นชนกลุ่มน้อย เป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยง/ความเปราะบางจึงอาจจะเข้าข่ายการใช้แรงงานบังคับได้โดยง่าย นอกจากนี้ การใช้แรงงานบังคับยังสามารถหมายรวมถึงลูกจ้างที่ถูกบังคับให้ทำงานล่วงเวลาโดยการถูกบีบบังคับทางเศรษฐกิจ

แรงงานขัดหนี้ (Bonded Labour)

แรงงานขัดหนี้หรือการบังคับใช้แรงงานแทนการชำระหนี้ (Bonded labour or debt bondage) สามารถเกิดขึ้นเมื่อบุคคลหนึ่งหรือสมาชิกของครอบครัวได้มีการกู้ยืมเงินจึงต้องใช้แรงงานเพื่อการชำระหนี้ แรงงานขัดหนี้เกิดขึ้นเมื่อลูกจ้างไม่สามารถมีโอกาสใช้หนี้เป็นระยะเวลานาน ซึ่งบางกรณีเป็นแรงงานขัดหนี้ไปตลอดชีวิต

ในบริบทของแรงงานขัดหนี้ในอุตสาหกรรมกึ่งและอาหารทะเล อาจเกิดขึ้นได้ถ้าลูกจ้างเป็นแรงงานต่างด้าวที่ผิดกฎหมาย หรือแม้กระทั่งเป็นแรงงานถูกกฎหมาย แต่มีภาระหนี้ผูกพันเรื่องค่าใช้จ่ายในการจัดหาที่พักกับนายหน้าจัดหางาน หรือบริษัทจัดหางาน หรือบุคคลที่สามหรือแม้กระทั่งนายจ้างเอง ซึ่งเป็นผลให้ลูกจ้างไม่มีเสรีภาพในการออกจากงาน ถ้านายจ้างใช้อำนาจโดยใช้ภาระหนี้สินเพื่อบีบบังคับให้ลูกจ้างทำงานอยู่กับตน หรือบีบบังคับให้ยอมรับตามข้อตกลงและเงื่อนไขที่กำหนด หรือจัดการสร้างภาระหนี้สินให้กับลูกจ้างเพื่อทำให้ลูกจ้างจ่ายหนี้สินได้ยากและลูกจ้างไม่มีอิสระในการออกจากงานอันเนื่องมาจากภาระหนี้สิน ซึ่งอาจก่อให้เกิดการเป็นแรงงานบังคับได้

การค้ามนุษย์เพื่อแสวงหาประโยชน์ด้านแรงงาน (Human Trafficking for labour exploitation)

การค้ามนุษย์ หมายถึง การจัดหา(recruitment) การนำพา(transportation) การส่งไปยังที่หมาย (transfer) การรับบุคคลไว้ (harboring) หรือการได้รับบุคคลจัดให้อยู่อาศัยด้วยวิธีการใช้กำลังบังคับ หลอกลวง หน่วงเหนี่ยวกักขัง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบซึ่งรวมถึงกรณีการแสวงหาประโยชน์ด้านแรงงาน อย่างไรก็ตามการเคลื่อนย้ายของแรงงานผิดกฎหมาย ไม่ได้แสดงเป็นนัยว่าแรงงานเหล่านั้นเข้าข่ายการค้ามนุษย์เพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ

บุคคลใดๆ สามารถเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ได้ แม้ว่าจะเป็นผู้ที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมายและพบว่าบุคคลนั้นอยู่ในสถานการณ์ที่เข้าข่ายการค้ามนุษย์ อย่างไรก็ตาม แรงงานต่างด้าวที่ผิดกฎหมายไม่ได้หมายความว่าบุคคลดังกล่าวเข้าข่ายถูกค้ามนุษย์เพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ โดยต้องพิจารณาองค์ประกอบของการค้ามนุษย์ตามที่กฎหมายกำหนด ตามปกติลูกจ้างที่เป็นแรงงานต่างด้าวซึ่งเดินทางเข้าประเทศไทยโดยสมัครใจมักคิดว่าตนจะได้ทำงานตามเงื่อนไขที่ได้ตกลงกันไว้แต่ต้นแต่มารู้ในภายหลังว่าไม่เป็นไปตามที่ได้ตกลงกันไว้ หากแต่ต้องตกเป็นเหยื่อของพวกค้ามนุษย์ซึ่งไม่มีความตั้งใจที่จะปฏิบัติตามสัญญาของการทำงานและการจ่ายค่าตอบแทน ประเทศไทยได้กำหนดบทลงโทษ ไม่เพียงแต่ความผิดฐานค้ามนุษย์เท่านั้น แต่ยังมีความผิดฐานแทรกแซงหรือเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการตรวจสอบและการจับกุมของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ

เนื่องจากมีปัจจัยเสี่ยงที่เข้าข่ายการใช้แรงงานบังคับและการกระทำผิดฐานค้ามนุษย์เป็นจำนวนมากจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่นายจ้างไทยจะต้องรับทราบสถานการณ์ที่เข้าข่ายแรงงานบังคับและกรณีที่มีความเป็นไปได้ที่เข้าข่ายการค้ามนุษย์และภายใต้มาตรฐานสากลนายจ้างควรปฏิบัติต่อลูกจ้างทั้งที่เป็นแรงงานไทย และแรงงาน ต่างด้าวอย่างเท่าเทียมกัน

รายการตรวจประเมินสำหรับสถานประกอบการเพื่อป้องกันการใช้แรงงานบังคับ

รายการ
การรับสมัครแรงงานและการจ้างงาน
1. การไม่มีการใช้ความรุนแรงหรือการข่มขู่ คัดเลือกลูกจ้างเพื่อให้ลูกจ้างทำงาน ใช่หรือไม่
2. กรณีเป็นแรงงานต่างด้าว สถานประกอบการไม่มีการข่มขู่ลูกจ้างว่าจะแจ้งเจ้าหน้าที่ภาครัฐเพื่อตรวจสอบ หรือจับกุม หรือส่งกลับประเทศต้นทางเพื่อข่มขู่ให้ลูกจ้างทำงาน ใช่หรือไม่
3. ลูกจ้างมีเสรีภาพในการเข้า – ออกสถานที่ทำงานหรือที่พัก ใช่หรือไม่
4. ไม่มีการเก็บบัตรประจำตัวหรือทรัพย์สินของลูกจ้าง ใช่หรือไม่
สัญญาจ้าง
5. ไม่มีการเรียกเก็บเงินจากลูกจ้าง เพื่อการจัดหาแรงงานหรือรับหลักประกันการทำงาน หรือหลักประกันความเสียหายในการทำงาน ใช่หรือไม่
6. มีการเขียนสัญญาจ้างเป็นลายลักษณ์อักษรและจัดทำในภาษาของแรงงานต่างด้าวด้วย ใช่หรือไม่
7. กรณีที่ลูกจ้างมีข้อจำกัดด้านภาษาในการอ่านและเขียน ลูกจ้างได้รับการอธิบายสัญญาจ้างในภาษาของลูกจ้าง ใช่หรือไม่
8. สัญญาจ้างระบุหน้าที่ความรับผิดชอบของลูกจ้างและชั่วโมงการทำงานอย่างชัดเจน ใช่หรือไม่
9. สัญญาจ้างระบุค่าจ้าง ผลประโยชน์อื่นๆ ที่ได้รับ และสิทธิของลูกจ้างที่ชัดเจน ใช่หรือไม่
การสรรหาแรงงานผ่านบริษัทจัดหาแรงงานหรือนายหน้า
10. นายจ้างรับทราบข้อปฏิบัติและนโยบายในการสรรหาแรงงานของบริษัทจัดหาแรงงานที่นายจ้างใช้บริการสรรหาแรงงาน ใช่หรือไม่
11. นายจ้างรับทราบข้อกำหนดและเงื่อนไขการจ้างงานที่บริษัทจัดหาแรงงานแจ้งให้กับลูกจ้างรับทราบ เพื่อนายจ้างมั่นใจได้ว่าลูกจ้างไม่ได้เข้ามาทำงานด้วยข้อกำหนดและ

เงื่อนไขที่แตกต่างไปจากข้อตกลงเดิมก่อนที่จะเดินทางเข้ามาทำงานในประเทศไทย ใช่หรือไม่
12. นายจ้างรับทราบค่านายหน้าที่ถูกจ้างต้องจ่ายให้กับบริษัทจัดหาแรงงาน ใช่หรือไม่
การสิ้นสุดสัญญาจ้าง
13. ลูกจ้างที่ไม่มีกำหนดระยะเวลาการจ้างที่แน่นอน สามารถบอกเลิกสัญญาจ้าง โดยไม่ถูกปรับหรือถูกลงโทษ ใช่หรือไม่
14. ลูกจ้างที่สิ้นสุดการจ้างงานสามารถเข้าถึงเอกสารประจำตัวและทรัพย์สินของตนเอง ใช่หรือไม่ 14.1 ลูกจ้างที่ถูกเลิกจ้างมีสิทธิได้รับค่าจ้างเต็มจำนวนตลอดระยะเวลาที่ทำงานภายในระยะเวลา 3 วัน ใช่หรือไม่ 14.2 ลูกจ้างที่ถูกเลิกจ้างมีสิทธิได้รับค่าจ้างเต็มจำนวนในช่วงเวลาทำงานภายใน 3 วัน ใช่หรือไม่
สภาพการทำงาน
15. นายจ้างไม่จ่ายค่าจ้างให้แก่ลูกจ้างล่าช้า ระเบียบการจ่ายค่าจ้าง หรือจ่ายค่าจ้างไม่สม่ำเสมอ แรงงานบังคับอาจเกิดขึ้นได้ถ้าการจ่ายค่าจ้างเกิดความล่าช้า หรือระเบียบการจ่ายค่าจ้างเพื่อบังคับให้ลูกจ้างทำงานอยู่กับตน หรือเพื่อบังคับให้ลูกจ้างไม่จ่ายค่าจ้าง นายจ้างจ่ายค่าจ้างให้แก่ลูกจ้างตรงตามกำหนด ใช่หรือไม่
16. นายจ้างจ่ายค่าจ้างให้กับลูกจ้างโดยตรง ใช่หรือไม่
17. กรณีนายจ้างจัดหาอาหารหรือที่พัก โดยคิดค่าใช้จ่ายกับลูกจ้าง มีการกำหนดราคาอาหารและค่าที่พัก อย่างเหมาะสม ไม่ก่อภาระหนี้ให้กับลูกจ้าง ใช่หรือไม่
18. กรณีลูกจ้างขอเบิกค่าจ้างล่วงหน้า นายจ้างจะต้องไม่มีการคิดดอกเบี้ย ใช่หรือไม่
19. นายจ้างไม่เรียกหรือรับหลักประกันการทำงานจากลูกจ้าง เพื่อให้ลูกจ้างทำงาน อยู่กับตน ใช่หรือไม่
20. กำหนดชั่วโมงการทำงานปกติไม่เกิน 8 ชั่วโมงต่อวัน หรือไม่เกิน 48 ชั่วโมง ต่อสัปดาห์ ใช่หรือไม่
21. การจ่ายค่าทำงานล่วงเวลาในวันทำงานปกติ ค่าทำงานในวันหยุดและค่าทำงานล่วงเวลาในวันหยุด นายจ้างจ่ายค่าตอบแทนตามที่กฎหมายกำหนด ใช่หรือไม่
22. การทำงานล่วงเวลาในวันทำงานปกติ การทำงานในวันหยุด หรือการทำงานล่วงเวลาในวันหยุด ให้ลูกจ้างทำงานเท่าที่จำเป็น ตามความเหมาะสม และได้รับความยินยอมจากลูกจ้างก่อนเป็นคราวๆไป ใช่หรือไม่
23. ลูกจ้างไม่ถูกบังคับให้ทำงานล่วงเวลา ทำงานในวันหยุด หรือทำงานล่วงเวลา ใน

วันหยุดมากกว่า 36 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ใช่หรือไม่
24. นายจ้างจัดวันหยุดให้กับลูกจ้างอย่างน้อย 1 วันต่อสัปดาห์ ใช่หรือไม่

สาระสำคัญ:

นายจ้างต้องเข้าใจองค์ประกอบที่ก่อให้เกิดการใช้แรงงานบังคับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจ้างแรงงานต่างด้าว ต้องทำให้เกิดความมั่นใจว่าลูกจ้างไม่ได้เข้าข่ายหรืออยู่ในสภาพการถูกบังคับใช้แรงงาน อีกทั้งต้องทำให้เกิดความมั่นใจว่า มีการสื่อสารที่เปิดเผย มีความโปร่งใส และมีความชัดเจนในสภาพการทำงานรวมถึง การจ่ายค่าจ้าง และลูกจ้างมีเสรีภาพในการเลือกทำงาน

นายจ้างทำสัญญาจ้างเป็นลายลักษณ์อักษร โดยลูกจ้างสามารถเข้าใจ และรับทราบสภาพการทำงาน สำหรับกรณีสิ้นสุดการจ้าง ให้อธิบายเหตุผลของการบอกเลิกจ้างและจ่ายค่าจ้างที่ยังค้างอยู่ให้กับลูกจ้างภายในระยะเวลา 3 วัน สำหรับแรงงานต่างด้าว นายจ้างควรจัดทำข้อตกลงการเปลี่ยนนายจ้างที่เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อให้แรงงานต่างด้าวสามารถเปลี่ยนนายจ้างได้

ข้อปฏิบัติที่ดีและข้อเสนอแนะ:

1. จัดทำสัญญาจ้างเป็นลายลักษณ์อักษรตามแบบสัญญาจ้างงานที่กระทรวงแรงงานกำหนด ในภาษาของลูกจ้าง
2. จัดทำหลักฐานการจ่ายเงินเป็นลายลักษณ์อักษร (หรือใช้ตัวอย่างหลักฐานการจ่ายเงิน ที่มีข้อมูลเกี่ยวกับค่าจ้างและค่าตอบแทนอื่นๆ)
3. ถ้าจัดหาแรงงานจากบริษัทจัดหางาน ต้องทำให้มั่นใจได้ว่านายจ้างต้องรับทราบผลประโยชน์และเงื่อนไขที่บริษัทจัดหางานทำสัญญาไว้กับลูกจ้าง เพื่อแน่ใจได้ว่าลูกจ้างได้รับผลประโยชน์และเงื่อนไขที่เหมือนกันในระหว่างการจ้างงาน
4. มีมาตรการเพื่อทำให้มั่นใจได้ว่าลูกจ้างไม่ได้จ่ายค่าบริการและค่าใช้จ่ายในการจัดหางานให้กับบริษัทจัดหางานเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดซึ่งนายจ้างสามารถช่วยป้องกันการเกิดปัญหาภาวะหนี้ผูกพันของลูกจ้างได้
5. แจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจเมื่อพบการล่อลวงแรงงานให้มาทำงานและบริษัทจัดหาแรงงานที่ผิดกฎหมาย

การใช้แรงงานเด็ก (Child Labour)

ความหมาย

การใช้แรงงานเด็กเป็นการให้เด็กทำงานจนทำให้เด็กสูญเสียการดำเนินชีวิตในวัยเด็ก รวมถึงการบั่นทอนศักยภาพและความภาคภูมิใจของเด็ก ซึ่งเป็นอันตรายต่อการพัฒนาทางร่างกายและจิตใจของเด็ก นอกจากนี้ยังหมายถึงการให้เด็กทำงานซึ่งเป็นอันตรายต่อสภาพจิตใจ ร่างกาย สังคมและศีลธรรมของเด็ก ทั้งยังเป็นอุปสรรคต่อการศึกษาโดยสูญเสียโอกาสในการเข้าเรียนในโรงเรียนมีพันธะทำให้เด็กต้องออกจากโรงเรียนอย่างถาวร หรือทำให้เด็กต้องเรียนไปด้วยทำงานไปด้วยทำให้เด็ก มีชั่วโมงการทำงานที่ยาวนานและทำงานหนัก

รูปแบบการใช้แรงงานเด็กที่เลวร้าย คือ การที่เด็กได้เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องในการทำงานที่ผิดกฎหมาย หรือ ในงานที่มีการทารุณกรรมทั้งทางร่างกาย ทางเพศ หรือทางจิตใจ อย่างไรก็ตาม ไม่ได้หมายความว่างานทุกประเภทที่เด็กทำงานจะถูกจัดว่าเป็นการใช้แรงงานเด็กซึ่งควรจัดให้หมดไป งานที่ไม่มีผลกระทบต่อสุขภาพและการพัฒนาของเด็ก หรืองานที่ไม่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนของเด็กสามารถให้ส่งเสริมให้เด็กทำงานได้งานเหล่านี้ ได้แก่ กิจกรรมที่ช่วยพ่อแม่ทำงานที่บ้าน การช่วยทำงานในธุรกิจของครอบครัว หรือทำงานพิเศษนอกเวลาเรียนที่ไม่กระทบต่อการเรียนและการพักผ่อนของเด็ก

นอกจากนี้ งานใดๆ จะถูกจัดว่าเข้าข่ายการใช้แรงงานเด็กหรือไม่ขึ้นอยู่กับอายุ ประเภทงาน และชั่วโมงการทำงานที่เด็กทำงาน ผลกระทบของการทำงานที่มีต่อสุขภาพ พัฒนาการและการเข้าถึงทางการศึกษาของเด็กภายใต้มาตรฐานสากล การทำงานในช่วงเวลากลางคืนและการทำงานเป็นระยะเวลานาน จะถูกพิจารณาว่าเป็นงานอันตรายสำหรับแรงงานกรณีที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ไม่ว่างานนั้นจะมีลักษณะงานที่เป็นอันตรายหรือไม่ก็ตาม

นอกจากการทำงานของเด็กในสถานประกอบการแล้ว ยังรวมถึงการรับงานไปทำที่บ้านด้วยซึ่งมีความเสี่ยงที่เด็กจะทำงานดังกล่าวร่วมกับสมาชิกในครอบครัว

อายุขั้นต่ำที่ให้งานได้ และการใช้แรงงานเด็กในงานอันตราย (Minimum Age and Hazardous Child labour)

พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 และการแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวข้องซึ่งครอบคลุมภาคอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ของประเทศไทย ได้กำหนดให้ลูกจ้างมีอายุขั้นต่ำ 15 ปีบริบูรณ์ เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐานที่เป็นสากล ดังนั้น พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานของไทย และกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องต่างๆ ได้กำหนดหน้าที่งาน และสภาพแวดล้อมในการทำงานซึ่งได้มีการพิจารณาความอันตรายในการทำงานทั้งทางกายภาพ หรือทางศีลธรรม และมีการกำหนดอายุขั้นต่ำสำหรับการทำงานอันตรายไว้ที่อายุ 18 ปี ขึ้นไป

ลูกจ้างผู้เยาว์ ซึ่งหมายถึงลูกจ้างที่มีอายุมากกว่า 15 ปี ขึ้นไป แต่ไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ ได้รับการพิจารณาว่าเป็นกลุ่มที่มีความเปราะบาง/ความเสี่ยง เป็นผลให้แรงงานกลุ่มนี้ไม่ควรเกี่ยวข้องกับงานอันตราย ดังนั้น ประเทศไทยจึงได้มีการออกกฎหมายเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจ่ายค่าจ้าง ชั่วโมงการทำงาน และการแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ตรวจแรงงานเพื่อรับทราบว่างานที่แรงงานผู้เยาว์เหล่านี้ได้รับการปกป้องและได้รับการส่งเสริมการทำงาน

รายการตรวจประเมินสำหรับนายจ้างเพื่อป้องกันการใช้แรงงานเด็ก

รายการตรวจประเมิน
การจัดการ การว่าจ้าง และเอกสารการจ้างงาน
1. สถานประกอบการมีการตรวจสอบอายุของลูกจ้าง ทั้งจากเอกสารและวิธีการสัมภาษณ์ ใช่หรือไม่
2. สถานประกอบการไม่จ้างเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปีทำงาน ใช่หรือไม่
3. สถานประกอบการแจ้งการจ้างแรงงานผู้เยาว์ ให้พนักงานตรวจแรงงานรับทราบ ภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ลูกจ้างเข้าทำงาน ใช่หรือไม่
4. สถานประกอบการเก็บบันทึกสัญญาจ้างและทะเบียนลูกจ้างเอกสารเกี่ยวกับการจ่ายค่าจ้างไว้สำหรับการตรวจสอบ ใช่หรือไม่
สภาพการทำงาน
5. สถานประกอบการจัดให้ลูกจ้างผู้เยาว์ มีเวลาพักวันหนึ่งไม่น้อยกว่าหนึ่งชั่วโมงติดต่อกัน หลังจากการทำงานต่อเนื่องกันมาแล้วไม่เกิน 4 ชั่วโมง ใช่หรือไม่
6. สถานประกอบการไม่ใช้ลูกจ้างผู้เยาว์ทำงานในช่วงเวลากลางคืน ใช่หรือไม่   - ไม่มีการให้ลูกจ้างอายุต่ำกว่า 18 ปีทำงานในช่วงเวลา 22.00 – 06.00 น. ใช่หรือไม่   - ไม่มีการให้ลูกจ้างทำงานล่วงเวลาหรือทำงานในวันหยุด ใช่หรือไม่
7. ไม่มีการใช้ลูกจ้างผู้เยาว์ในสถานที่ทำงานที่มีความร้อน ความเย็น การสั่นสะเทือน ระดับเสียง แสงสว่าง ที่อยู่ในระดับที่เป็นอันตราย ใช่หรือไม่
8. ไม่มีการใช้ลูกจ้างผู้เยาว์ทำงานที่อาจมีการสัมผัสกับสารเคมีอันตราย สารพิษและวัตถุที่ก่อให้เกิดประกายไฟ หรือระเบิดได้ ใช่หรือไม่
9. ไม่มีการให้ลูกจ้างผู้เยาว์ทำงานขับรถยกของ หรือยานพาหนะที่ใช้เครื่องยนต์สำหรับ

¹ ลูกจ้างผู้เยาว์ หมายถึง ลูกจ้างที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป แต่ไม่ถึง 18 ปี

เคลื่อนย้ายสินค้า ใช่หรือไม่
10. ไม่มีการให้ลูกจ้างผู้เยาว์ทำงานเกี่ยวกับงานซ่อมบำรุงหรือทำความสะอาดอุปกรณ์ไฟฟ้า หรืออุปกรณ์เครื่องจักรกล ใช่หรือไม่
11. ไม่มีการให้ลูกจ้างผู้เยาว์ทำงานบนนั่งร้านที่สูงจากพื้นมากกว่า 10 เมตร เพื่อการสร้าง หรือซ่อมบำรุง อุปกรณ์ ใช่หรือไม่

แนวทางเพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้แรงงานเด็กในงานอันตราย (ห้ามตั้งแต่อายุต่ำกว่า 18 ปี)

ในขณะที่กฎหมายไม่ได้กำหนดมาตรฐานขั้นสูงตามแนวทางที่แสดงด้านล่างนี้ จากการหารือของหน่วยงานภาครัฐและภาคอุตสาหกรรม ข้อเสนอแนะต่างๆ เหล่านี้ เป็นการสนับสนุนการปฏิบัติที่ดี และมีความสอดคล้องตามมาตรฐานสากล

รายการตรวจประเมินเกี่ยวกับการใช้แรงงานเด็กในงานอันตราย

รายการตรวจประเมิน
ห้ามลูกจ้างผู้เยาว์เกี่ยวข้องกับการทำงาน ดังนี้ (คำแนะนำ)
1. การยกของที่มีน้ำหนักเกิน 20 กิโลกรัม สำหรับเด็กชาย และ 15 กิโลกรัมสำหรับเด็กหญิง
2. การทำงานบนที่สูงจากพื้นมากกว่า 2 เมตร
3. การดื่มหรือทอด หรือทำงานในห้องเย็น
4. การจับ ถือ หรือการเคลื่อนย้ายสารที่เป็นสารกำจัดศัตรูพืช สารที่มีฤทธิ์เป็นกรดหรือสารฆ่าเชื้อ หรือบรรจุก๊าซที่มีสารเหล่านี้หลงเหลืออยู่
5. การทำงานเกี่ยวกับการผลิตหรือการถนอมอาหาร โดยการทำเยือกแข็ง
6. การทำงานในที่ที่มีเสียงดังอย่างต่อเนื่องในระดับสูงกว่า 85 เดซิเบลเอ เป็นเวลามากกว่า 40 ชั่วโมงต่อสัปดาห์
7. สำหรับการทำงานในช่วงเวลา 18.00 – 22.00 น. โดยเพิ่มมาตรการความปลอดภัยเป็นพิเศษ
8. การทำงานในที่ที่มีอุณหภูมิต่ำกว่า 18 องศาเซลเซียส โดยไม่จัดหาเสื้อผ้าที่เหมาะสม และให้ความอบอุ่นเพียงพอให้ลูกจ้างสวมใส่

สาระสำคัญ:

นายจ้างสามารถจ้างบุคคลที่อายุตั้งแต่ 15 ปี ขึ้นไปทำงานได้ โดยพิจารณาคำร้องถึงประเภทงานที่ให้แรงงานผู้เยาว์เหล่านี้ทำงาน ดังนั้น แรงงานเหล่านี้จะไม่เข้าข่ายทำงานในสภาพการทำงาน ที่เป็นอันตราย นายจ้างไม่ควรจ้างเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี ทำงาน และในกรณีงานที่ทำที่บ้านก็ไม่ควรอนุญาตให้เด็กที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปีทำงานร่วมกับพ่อแม่ หรือกับบุคคลอื่น เมื่อมีการจ้างเด็กที่มีอายุตามที่กฎหมายกำหนดให้ทำงาน สิ่งสำคัญคือ นายจ้างต้องอธิบายขอบเขตงานที่เด็กเหล่านี้สามารถทำได้ และอธิบายประเภทงานที่เด็กไม่ได้รับอนุญาตให้เข้าไปเกี่ยวข้อง และเนื่องจากเป็นแรงงานที่มีอายุน้อย สิ่งสำคัญคือนายจ้างต้องอธิบายสื่อสารให้ชัดเจน และรับฟังข้อสงสัยหรือข้อห่วงใยต่างๆ ของแรงงานผู้เยาว์อย่างใส่ใจ เพื่อที่นายจ้างสามารถแก้ไขและให้ความสนใจเป็นพิเศษต่อประเด็นนั้นๆ แรงงานผู้เยาว์ที่ได้รับการปฏิบัติเป็นอย่างดีสามารถเติบโตเป็นแรงงานที่มีคุณภาพต่อไปในอนาคต

ข้อปฏิบัติที่ดีและข้อเสนอแนะ :

1. ในการจัดหาแรงงานให้มีการพิสูจน์อายุลูกจ้าง เช่น การตรวจสอบเกี่ยวกับเอกสารที่ใช้ในการรับสมัครการสัมภาษณ์ลูกจ้างเกี่ยวกับอายุ และข้อปฏิบัติเมื่อมีข้อสงสัยเกี่ยวกับอายุของลูกจ้าง
2. สำหรับการจ้างงานแรงงานผู้เยาว์ ต้องได้รับการยินยอมจากพ่อแม่หรือผู้ปกครองของเด็ก
3. มีนโยบายที่ชัดเจนในการไม่จ้างเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี และแจ้งให้ลูกจ้างของตนปฏิบัติตามนโยบาย
4. พิจารณาว่าลักษณะงานในสถานประกอบการมีความเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดอันตรายสำหรับลูกจ้างผู้เยาว์หรือไม่ และกำหนดมาตรการในสถานที่ทำงานเพื่อทำให้มั่นใจได้ว่าลูกจ้างผู้เยาว์ไม่ได้ทำงานที่เสี่ยงอันตรายนั้นๆ พร้อมทั้งอธิบายมาตรการดังกล่าวให้ลูกจ้างรับทราบทุกคน
5. มีระบบบันทึกชั่วโมงการทำงานของคนงานที่เป็นผู้เยาว์ภายในสถานที่ทำงาน
6. ส่งเสริมให้ลูกจ้างที่มีเด็กเข้าสู่ระบบการศึกษา

เสรีภาพในการสมาคม การเจรจาต่อรองร่วม และความร่วมมือในสถานประกอบการ (Freedom of Association, Collective Bargaining and Work Place Cooperation)

ความหมาย

เสรีภาพในการสมาคม หมายถึง สิทธิของลูกจ้างในการรวมตัวกันเพื่อจัดตั้งองค์กรหรือสหภาพแรงงานซึ่งเป็นตัวแทนของลูกจ้างทั้งหมด การเจรจาต่อรองร่วมเป็นกระบวนการต่อรองระหว่างสหภาพแรงงานและนายจ้าง โดยทั่วไปมักเป็นการเจรจาข้อตกลงในด้านสภาพการทำงานและสภาพการจ้างงาน ซึ่งเป็นสิทธิแรงงานขั้นพื้นฐานและทั้งสองส่วนมีความเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน ถ้าลูกจ้างไม่มีเสรีภาพในการสมาคม การเจรจาต่อรองร่วมจะไม่สามารถเกิดขึ้นได้ เนื่องจากลูกจ้างไม่สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ กลุ่มลูกจ้างจะต้องมีอิสระในการเลือกตัวแทนของลูกจ้าง และนายจ้างจะต้องไม่แทรกแซงในกระบวนการเลือกตัวแทนลูกจ้างดังกล่าว

ในสถานประกอบการที่อยู่นอกระบบและสถานประกอบการทั้งขนาดเล็กและขนาดกลาง ส่วนใหญ่แล้วจะไม่มีการจัดตั้งสหภาพแรงงานในสถานประกอบการ หรือ ลูกจ้างไม่แสดงความสนใจต่อการจัดตั้งสหภาพแรงงานแต่อย่างไรก็ตามสิ่งสำคัญคือลูกจ้างมีสิทธิในการจัดตั้งและเป็นตัวแทนของลูกจ้าง ทั้งนี้ นายจ้างต้องเคารพสิทธิของลูกจ้างและไม่แทรกแซงการรวมกลุ่มของลูกจ้าง

เมื่อลูกจ้างเรียกร้องเพื่อการต่อรองและการเจรจากับนายจ้างสิ่งสำคัญคือนายจ้างต้องเคารพต่อข้อเรียกร้องของลูกจ้างและไม่มีมาตรการเพื่อขัดขวางหรือแทรกแซงลูกจ้างที่เข้าร่วมการเรียกร้องนี้

นอกจากนี้ ถ้าลูกจ้างประสงค์เข้าร่วมการรวมกลุ่มเจรจากับนายจ้างในเงื่อนไขที่ต้องการสำหรับการทำงานและสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายนายจ้างควรจัดสรรเวลาในการเจรจาอย่างเปิดเผยกับคนงานและดำเนินการโดยสุจริตใจในมุมมองของการได้มาซึ่งผลลัพธ์ในเชิงบวกร่วมกัน

มีหลากหลายช่องทางที่จะพัฒนาการสื่อสารอย่างเปิดเผยระหว่างลูกจ้างและนายจ้างในเชิงบวก สิ่งสำคัญคือ สถานประกอบการต้องมีความเต็มใจและหาช่องทางเพื่อให้การเจรจาเกิดขึ้น ผู้จัดการของสถานประกอบการควรหาช่องทางในการรับฟังข้อเรียกร้องของลูกจ้าง เพื่อเจรจาหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน และแจ้งลูกจ้างถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องสภาพการทำงานของลูกจ้าง นอกจากนี้ สถานประกอบการควรมีกระบวนการในการรับฟังข้อขัดแย้งและข้อร้องทุกข์ในแนวทางที่เคารพสิทธิซึ่งกันและกัน ทั้งนายจ้างและลูกจ้าง

รายการตรวจประเมินนายจ้างเกี่ยวกับความร่วมมือในสถานประกอบการ เสรีภาพในการสมาคม และการเจรจาต่อรองร่วม

รายการตรวจประเมิน
1. ลูกจ้างมีอิสระในการพบปะพูดคุยและรวมตัว โดยไม่ถูกแทรกแซงหรือขัดขวาง ใช่หรือไม่
2. ตัวแทนสหภาพแรงงานและองค์กรสิทธิลูกจ้าง สามารถเข้าถึงลูกจ้างในสถานประกอบการ ใช่หรือไม่
3. ลูกจ้างมีเสรีภาพในการจัดตั้งสหภาพแรงงาน ตามที่กฎหมายกำหนด ใช่หรือไม่
4. นายจ้างไม่กระทำการขึ้นบัญชีรายชื่อลูกจ้าง (Blacklist) เพื่อหลีกเลี่ยงการจ้างลูกจ้างที่เข้าร่วมสหภาพแรงงานหรือมีส่วนร่วมในการสมาคมของลูกจ้าง ใช่หรือไม่
5. นายจ้างอนุญาตให้มีการจัดตั้งองค์กรลูกจ้างและดำเนินการโดยอิสระ และนายจ้างไม่พยายามเข้าไปแทรกแซงหรือควบคุม ใช่หรือไม่
6. นายจ้างไม่กระทำการใดๆ เพื่อลงโทษลูกจ้างที่เข้าร่วมสหภาพแรงงานหรือมีส่วนร่วมในการสมาคมของลูกจ้าง ใช่หรือไม่
7. นายจ้างไม่จัดหาสิ่งจูงใจให้แก่ลูกจ้าง เพื่อไม่ให้ลูกจ้างเข้าร่วมสหภาพแรงงานหรือมีส่วนร่วมในการสมาคมของลูกจ้าง ใช่หรือไม่
8. นายจ้างไม่กระทำการใดๆ เพื่อลงโทษลูกจ้างที่เข้าร่วมกลุ่มคัดค้าน โต้แย้งหรือหยุดงานประท้วงตามขั้นตอนกฎหมาย ใช่หรือไม่
9. นายจ้างไม่จ้างลูกจ้างใหม่ หรือบอกเลิกจ้างลูกจ้างที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกของสหภาพแรงงานหรือกิจกรรมที่ลูกจ้างเป็นตัวแทนลูกจ้าง ใช่หรือไม่
10. นายจ้างเจรจาต่อรองโดยสุจริตใจกับสหภาพแรงงานหรือตัวแทนลูกจ้าง ใช่หรือไม่
11. ถ้าการเจรจาข้อตกลงร่วมกันบรรลุผลสำเร็จ จะต้องดำเนินการตามข้อตกลงนั้น ใช่หรือไม่
12. นายจ้างอนุญาตให้ลูกจ้างมีการชุมนุมหรือการแสดงออกอย่างสันติ ใช่หรือไม่
13. มาตรการทางวินัยมีความสอดคล้องกับข้อกำหนดของกฎหมาย ใช่หรือไม่
14. นายจ้างแก้ไขปัญหาและข้อขัดแย้งของลูกจ้างตามข้อกำหนดของกฎหมาย ใช่หรือไม่

สาระสำคัญ :

ลูกจ้างต้องมีเสรีภาพในการสมาคม จัดตั้งและเป็นตัวแทนลูกจ้าง เพื่อเรียกร้อง หรือแสดงข้อคิดเห็นต่อนายจ้าง และมีเสรีภาพในการเจรจาต่อประเด็นที่เกี่ยวกับสภาพการทำงาน สิทธิตามกฎหมาย และสิทธิของลูกจ้าง ถ้าลูกจ้างเรียกร้องขอเข้าร่วมการเจรจาในประเด็นใดๆ กับนายจ้าง นายจ้างควรปฏิบัติต่อการเรียกร้องของลูกจ้างโดยสุจริตใจ และเข้าร่วมการเจรจาและนำไปสู่การหาข้อตกลงร่วมกัน นายจ้างจะไม่แทรกแซงในกระบวนการจัดตั้งองค์กรลูกจ้าง หรือลงโทษลูกจ้างที่เข้าร่วมสหภาพแรงงานหรือมีส่วนร่วมในการสมาคมของลูกจ้าง และควรจัดทำช่องทางสื่อสารกับลูกจ้าง และมีระบบร้องทุกข์เพื่อให้มีกระบวนการแก้ไขปัญหาต่างๆ

ข้อปฏิบัติที่ดีและข้อเสนอแนะ :

1. จัดประชุมในสาระสำคัญเกี่ยวกับสถานที่ทำงาน และส่งเสริมให้ลูกจ้างเลือกตัวแทนลูกจ้างเพื่อเป็นตัวแทนในการเจรจากับผู้บริหาร
2. ส่งเสริมการแก้ไขข้อร้องทุกข์ของลูกจ้างอย่างมีประสิทธิภาพในระยะเริ่มต้นโดยมีนโยบายที่ชัดเจนในการรับมือกับข้อขัดแย้งต่างๆ และมีความเต็มใจในการรับฟังและให้ความใส่ใจต่อข้อขัดแย้งและข้อร้องทุกข์ของลูกจ้าง

สภาพการทำงานที่เท่าเทียมกันสำหรับลูกจ้างทุกคน (การไม่เลือกปฏิบัติ)

(Equal Working Conditions For All (non-discrimination))

ความหมาย

การเลือกปฏิบัติหมายถึงการแบ่งแยกใดๆ โดยใช้ปัจจัยด้านเชื้อชาติ สีผิว เพศ ศาสนา ทักษะคติทางการเมือง พื้นเพทางสังคมเป็นผลให้ได้รับการปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมกัน ปัจจัยอื่นๆ นอกเหนือจากนี้ อาจเกิดจาก กฎหมายภายในประเทศ เช่น ความพิการ สถานภาพผู้ติดเชื้อ HIV/AIDS อายุ หรือ วิถีทางเพศ การเลือกปฏิบัติอาจเกิดขึ้นได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม และอาจเป็นไปโดยไม่เจตนา การเลือกปฏิบัติทางอ้อม ได้แก่ การแสดงออกที่แสดงถึงความเป็นกลางแต่โดยแท้จริงส่งผลต่อการปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมกัน ต่อบุคคลด้วยบุคลิกลักษณะแตกต่างกัน

สถานประกอบการกิจการต้องกระทำการใดๆ ต่อลูกจ้างทุกคนโดยไม่เลือกปฏิบัติ ทั้งในเรื่องการทำงาน เชื้อชาติของลูกจ้างทั้งที่เป็นคนไทย คนงานต่างด้าวและลูกจ้างที่รับงานไปทำที่บ้าน นายจ้างไม่ควรปฏิบัติต่อลูกจ้างในเรื่องเกี่ยวกับเพศ (sexual nature) ที่ไม่เหมาะสม ทั้งทางกายวาจาหรือไม่ใช้วาจา

นายจ้างควรให้ลูกจ้างมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม เชื้อชาติ สีผิว เพศ ศาสนา ทักษะคติทางการเมือง และอื่นๆ ของลูกจ้าง ตราบเท่าที่ปัจจัยดังกล่าว ไม่ได้ก่อให้เกิดผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อการทำงานของลูกจ้าง หรือต่อการประกอบกิจการ

องค์ประกอบสำคัญในการตระหนักเกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติ คือ ลูกจ้างหญิงและชายต้องได้รับค่าจ้างและค่าตอบแทนการทำงานที่เท่าเทียมกันในการทำงานที่มีคุณค่าเท่าเทียมกัน นอกจากนี้ แรงงานคนไทยและแรงงานต่างด้าวต้องมีเงื่อนไขและได้รับค่าจ้างและค่าตอบแทนการทำงานที่เท่าเทียมกัน ในงานที่เหมือนกัน

รายการตรวจประเมินสถานประกอบการเกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติ

รายการตรวจประเมิน
1. ข้อกำหนดในการจ้างแรงงาน การจ่ายค่าจ้าง การอบรม และคุณสมบัติอื่นๆ ต้องเป็นไปตามคุณสมบัติที่ต้องการทางอาชีพ และคุณสมบัติ ความสามารถ และประสบการณ์ทำงานของลูกจ้าง ใช่หรือไม่
2. การประกาศรับสมัครงาน ไม่เลือกเชื้อชาติ สัญชาติ สีผิว วัฒนธรรม เพศ ศาสนา และทักษะคติทางการเมืองของผู้สมัคร ใช่หรือไม่
3. การกำหนดหน้าที่ไม่ใช่เชื้อชาติ สัญชาติ สีผิว วัฒนธรรม เพศ ศาสนา และทักษะคติทางการเมืองของลูกจ้าง เป็นตัวกำหนด ใช่หรือไม่

4. ลูกจ้างได้รับค่าจ้างเท่าเทียมกัน สำหรับงานที่เหมือนกัน ใช่หรือไม่
5. นายจ้างมีนโยบายและมาตรการป้องกัน และแก้ไขปัญหา การคุกคาม การล่วงละเมิด ทางเพศ ใช่หรือไม่
6. การตัดสินใจให้ลูกจ้างพ้นจากการทำงานไม่พิจารณาถึงเชื้อชาติ สัญชาติ สีผิว วัฒนธรรม เพศ ศาสนา และทัศนคติทางการเมืองของลูกจ้าง ใช่หรือไม่
7. สถานประกอบกิจการมีนโยบายและข้อปฏิบัติที่ไม่เป็นการห้าม ป้องกัน หรือลงโทษ ลูกจ้างหญิงอันเนื่องมาจากการตั้งครรภ์ นายจ้างไม่เลิกจ้างลูกจ้างหญิง เพราะเหตุมีครรภ์ หรือลูกจ้างหญิงที่ลาคลอด หรือบังคับลูกจ้างเหล่านี้ให้ลาออกจากงาน ใช่หรือไม่
8. ลูกจ้างหญิงมีสิทธิในการลาคลอด และได้รับค่าจ้างตามกฎหมาย ใช่หรือไม่
9. หลังจากการลาคลอด ลูกจ้างสามารถกลับมาทำงานในตำแหน่งงานเดิม และได้รับค่าจ้าง ในอัตราเท่าเดิม ใช่หรือไม่
10. คนพิการที่สมัครทำงานจะต้องได้รับการประเมินตามความสามารถในการปฏิบัติงาน และคุณสมบัติหน้าที่งานต้องไม่จำกัดต่อความสามารถของคนพิการในการจ้างงาน ใช่หรือไม่

สาระสำคัญ :

นายจ้างจะต้องปฏิบัติต่อลูกจ้างให้มีความเท่าเทียมกัน โดยไม่ใช่เชื้อชาติ สัญชาติ สีผิว วัฒนธรรม เพศ ศาสนา และทัศนคติทางการเมืองของลูกจ้างเป็นตัวกำหนด และการตัดสินใจเกี่ยวกับลูกจ้างควรอยู่บนพื้นฐานของคุณสมบัติของงานและประสบการณ์ของลูกจ้าง

ข้อปฏิบัติที่ดีและข้อเสนอแนะ :

1. จัดทำนโยบายการไม่เลือกปฏิบัติในสถานประกอบกิจการ
2. มีมาตรการที่ชัดเจนในการป้องกัน และแก้ไขปัญหา การคุกคาม การล่วงละเมิด ทั้งทางวาจา ทางกายและทางเพศ
3. ในสถานที่ทำงานที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม นายจ้างควรส่งเสริมให้มีกิจกรรมที่ สร้างความเข้าใจ ในความแตกต่างทางวัฒนธรรมและประเพณี
4. สร้างความเข้าใจในหลักความเท่าเทียมกันในมิติหญิงชาย

ค่าจ้าง ชั่วโมงการทำงาน ค่าชดเชย (Wages, Working Time, Compensation)

ความหมาย

การจ่ายค่าจ้างเป็นสิ่งที่จำเป็นมาก ซึ่งมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของลูกจ้างในชีวิตประจำวัน ลูกจ้างต้องได้รับค่าจ้างไม่น้อยกว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ เพื่อให้มั่นใจว่าลูกจ้างสามารถจัดหาสิ่งจำเป็นของลูกจ้างและครอบครัวของลูกจ้างได้ ผู้แทนองค์กรนายจ้างและองค์กรลูกจ้างควรเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดค่าจ้างขั้นต่ำด้วย

นอกจากนี้ ลูกจ้างต้องได้รับค่าจ้างตรงเวลาและได้รับเต็มจำนวน ทั้งค่าจ้างจากการทำงานในเวลาปกติและจากการทำงานล่วงเวลา รวมถึงการลาหยุดโดยได้รับค่าจ้างตามปกติลูกจ้างควรรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับค่าจ้างที่ได้รับ และค่าใช้จ่ายที่ถูกหักออกจากรายรับ การหักค่าจ้างควรหัก ตามเงื่อนไขและอยู่ภายใต้ข้อกำหนดของกฎหมายและข้อตกลงร่วมกันเท่านั้น

ลูกจ้างควรรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับค่าจ้างในภาษาที่ลูกจ้างเข้าใจ และควรมีการอธิบายการคำนวณค่าจ้างให้ลูกจ้างรับทราบ โดยปกติ นายจ้างจะต้องจัดทำรายการแสดงรายละเอียดค่าจ้างของลูกจ้างเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจน ซึ่งรวมถึงจำนวนวันที่ทำงาน ค่าจ้างหรือปริมาณผลผลิตที่ทำได้ต่อวัน จำนวนชั่วโมงการทำงานล่วงเวลาในอัตราที่กำหนด เงินพิเศษ ค่าเบี้ยเลี้ยง และค่าใช้จ่ายที่ถูกหักออกจากรายรับทั้งหมด การไม่จัดทำรายการแสดงรายละเอียดค่าจ้างให้กับลูกจ้างแต่ละคนได้รับทราบ จะเป็นข้อบ่งชี้ที่สำคัญที่ชี้ให้เห็นว่า ลูกจ้างไม่ได้รับทราบเกี่ยวกับค่าจ้างของตนอย่างเพียงพอ

ลูกจ้างที่ได้รับค่าจ้างตามผลงาน ต้องได้รับค่าจ้างตามอัตราค่าจ้างขั้นต่ำต่อชั่วโมงการทำงานปกติเป็นอย่างน้อย แม้ว่าปริมาณงานที่ทำได้จริงเมื่อเปรียบเทียบแล้วจะน้อยกว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำก็ตาม หากอัตราปริมาณงานที่ลูกจ้างทำได้สูงกว่าค่าแรงขั้นต่ำ นายจ้างจ่ายค่าจ้างตามอัตราที่สูงกว่า

กรณีการทำงานล่วงเวลา นายจ้างต้องจ่ายค่าล่วงเวลาตามอัตราที่กฎหมายกำหนด ทั้งนี้รวมถึงกรณีที่เป็นการทำงานล่วงเวลา

สิทธิประโยชน์อื่นๆ ที่ไม่ใช่เป็นตัวเงิน อาจจะรวมถึงอาหาร ที่พัก หรือสถานรับเลี้ยงเด็กซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่ถูกหักโดยตรงจากค่าจ้างของลูกจ้าง นายจ้างอาจจะจ่ายค่าจ้างในรูปแบบที่ไม่ใช่ตัวเงินเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น เนื่องจากลูกจ้างต้องมีเงินสดเพียงพอสำหรับการซื้อสิ่งจำเป็นในการดำรงชีพของลูกจ้างและครอบครัว

การจำกัดชั่วโมงการทำงานจะช่วยให้มั่นใจได้ว่าลูกจ้างได้รับความปลอดภัยและสร้างสุขภาพที่ดีในสถานที่ทำงาน มีช่วงเวลาพักระหว่างการทำงาน และสามารถทำให้ลูกจ้างจัดสรรเวลาให้กับครอบครัวและการทำงานได้อย่างลงตัว สำหรับในระดับโรงงานอุตสาหกรรม การจำกัดเวลาทำงานปกติตามมาตรฐานสากล จะไม่เกิน 8 ชั่วโมงต่อวัน และ ไม่เกิน 48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และต้องมีวันหยุดอย่างน้อย 1 วันโดยวันหยุดนั้นต้องมีระยะห่างกันไม่เกินหกวัน อย่างไรก็ตาม การกำหนดชั่วโมงทำงานปกติและ

ชั่วโมงทำงานล่วงเวลาและวันหยุดได้ถูกกำหนดภายใต้กฎหมายประเทศ ระเบียบ หรือข้อตกลงอื่นๆ ระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง ซึ่งอาจมีความยืดหยุ่นได้

รายการตรวจประเมินสำหรับสถานประกอบการเกี่ยวกับค่าจ้าง ค่าชดเชย และชั่วโมงการทำงาน

รายการตรวจประเมิน
ค่าจ้างและค่าชดเชย
1. นายจ้างจ่ายค่าจ้างไม่น้อยกว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำตามที่กฎหมายกำหนด ทั้งลูกจ้างประจำและลูกจ้างชั่วคราว ใช่หรือไม่
2. นายจ้างจ่ายค่าทำงานล่วงเวลา ค่าทำงานในวันหยุด และค่าล่วงเวลาในวันหยุดให้ถูกต้องและเต็มจำนวน เป็นเงินตราไทย ตามที่กฎหมายกำหนด หรือเว้นแต่ได้รับการยินยอมจากลูกจ้าง ใช่หรือไม่
3. มีการจ่ายค่าจ้างตามอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ ใช่หรือไม่
4. ลูกจ้างได้รับค่าจ้างสม่ำเสมอและตามเวลา ใช่หรือไม่
5. นายจ้างจ่ายค่าจ้างให้กับลูกจ้างโดยตรง และต้องจ่ายค่าจ้างในช่วงเวลาทำงานปกติที่สถานที่ทำงาน ใช่หรือไม่
6. นายจ้างจ่ายค่าจ้างสำหรับวันหยุดตามประเพณี และวันลาให้กับลูกจ้างอย่างถูกต้องและเต็มจำนวน ใช่หรือไม่
7. นายจ้างทำหลักฐานการจ่ายเงินให้กับลูกจ้าง และมีการแจ้งลูกจ้างในรายละเอียดเกี่ยวกับการจ่ายค่าจ้างและการหักค่าใช้จ่ายต่างๆ ตามที่แสดงในหลักฐานการจ่ายเงิน ใช่หรือไม่
8. นายจ้างขึ้นทะเบียนประกันสังคมให้กับลูกจ้าง และจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคมตามที่กฎหมายกำหนด ใช่หรือไม่
9. ลูกจ้างสามารถใช้เงินค่าจ้างที่ได้รับได้ตามอิสระ ใช่หรือไม่
ชั่วโมงการทำงาน
1. ชั่วโมงการทำงานปกติวันละไม่เกิน 8 ชั่วโมงต่อวัน หรือ 48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ใช่หรือไม่
2. การทำงานล่วงเวลาต้องได้รับความยินยอมจากลูกจ้าง รวมเวลาการทำงานล่วงเวลาในวันทำงานปกติ การทำงานในวันหยุด และการทำงานล่วงเวลาในวันหยุด สัปดาห์ละไม่เกิน 36 ชั่วโมง ใช่หรือไม่
3. การทำงานล่วงเวลา หรือทำงานในวันหยุด ควรให้ทำงานเท่าที่จำเป็น และเหมาะสม และได้รับความยินยอมจากลูกจ้าง ใช่หรือไม่
4. นายจ้างจัดวันหยุดประจำสัปดาห์ให้กับลูกจ้างอย่างน้อย 1 วันต่อสัปดาห์ ใช่หรือไม่

สาระสำคัญ :

ลูกจ้างจำเป็นต้องได้รับค่าจ้างไม่น้อยกว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำพร้อมด้วยค่าจ้างในการทำงานล่วงเวลา นายจ้างต้องจ่ายค่าจ้างให้กับลูกจ้างโดยตรงและจำนวนถูกต้องอย่างสม่ำเสมอ นายจ้างมีหน้าที่รับผิดชอบในการขึ้นทะเบียนประกันสังคมให้กับลูกจ้าง และอธิบายให้ลูกจ้างรับทราบการครอบคลุมสิทธิการใช้ประกันสังคมและวิธีการในการเข้าถึงการบริการประกันสังคม ชั่วโมงการทำงานปกติและการทำงานล่วงเวลา จะต้องเป็นไปข้อจำกัดตามที่กฎหมายกำหนด

ข้อปฏิบัติที่ดีและข้อเสนอแนะ :

1. นายจ้างกำหนดอัตราค่าจ้างตามปริมาณงานที่ทำได้ ทั้งนี้ไม่น้อยกว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำตามที่กฎหมายกำหนด
2. ลูกจ้างเข้าใจรายละเอียดการจ่ายเงินที่นายจ้างจ่าย และมีหลักฐานการจ่ายเงินในภาษาที่ลูกจ้างเข้าใจ
3. นายจ้างจ่ายค่าทำงานล่วงเวลาและค่าทำงานในวันหยุดตามที่กฎหมายกำหนด
4. นายจ้างกำหนดช่วงเวลาพักให้กับลูกจ้างในระหว่างช่วงเวลาการทำงาน และระหว่างชั่วโมงการทำงานปกติ อย่างเพียงพอ
5. นายจ้างอธิบายให้ลูกจ้างรับทราบสิทธิประกันสังคมและประกันสุขภาพว่ามีความครอบคลุมอะไรบ้างและรับทราบการใช้ประโยชน์จากบริการเหล่านั้น

ความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงาน และสวัสดิการ (Occupational Safety and Health and Worker Welfare)

ความหมาย

ความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน หมายความว่า การกระทำหรือสภาพการทำงานซึ่งปลอดจากเหตุอันจะทำให้เกิดการประสพอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพอนามัยอันเนื่องมาจากการทำงานหรือเกี่ยวกับการทำงาน การดำเนินการดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างลูกจ้างและนายจ้าง ซึ่งทั้งสองฝ่ายมีสิทธิและหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินการ ผลของการดำเนินการจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการผลิตลดการขาดงาน และลดจำนวนอุบัติเหตุ

ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการด้าน ความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงาน ในอุตสาหกรรมกึ่งและอาหารทะเลที่ควรนำมาพิจารณา ได้แก่

- การป้องกันอันตรายจากเครื่องจักร ไฟฟ้า เสียงดัง ความร้อน และความเย็น
- การจัดการสารเคมีอันตรายในการทำงาน
- การจัดหาวัสดุพื้นสำหรับให้ลูกจ้างยืนทำงานเพื่อป้องกันการลื่นล้ม และความเปียกชื้น
- การยกย้ายวัสดุด้วยแรงคน และจัดหาเก้าอี้ให้ลูกจ้างนั่งพักระหว่างการทำงาน
- การใช้อุปกรณ์คุ้มครองความปลอดภัยส่วนบุคคลที่เหมาะสม
- นอกจากนี้ ต้องจัดให้ผู้บริหาร หัวหน้างานและลูกจ้างทุกคนได้รับการอบรมด้าน

ความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงาน เพื่อให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

- การจัดให้มีเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานระดับต่างๆ ที่ผ่านการอบรมตามที่กฎหมายกำหนดเพื่อดำเนินการด้าน ความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงาน

- นายจ้างต้องกำหนดนโยบายและมาตรการด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงานของสถานประกอบกิจการ และสนับสนุนสวัสดิการที่จำเป็นต่อสุขภาพอนามัยของลูกจ้าง ซึ่งสุขอนามัย และสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของลูกจ้าง เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สภาพแวดล้อมและบรรยากาศการทำงานดีขึ้น

รายการตรวจประเมินสำหรับสถานประกอบการเกี่ยวกับความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงาน และสวัสดิการ

รายการตรวจประเมิน
การจัดการด้าน ความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงาน
1. มีนโยบาย ความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมของสถานประกอบการเป็นลายลักษณ์อักษร ใชหรือไม่
2. นายจ้างจัดให้มีการตรวจสอบความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมของสถานประกอบการ ใชหรือไม่
3. มีกลไกให้เกิดความร่วมมือระหว่างนายจ้างและลูกจ้างในการจัดการด้าน ความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงานของสถานประกอบการ ใชหรือไม่ (มีคณะกรรมการความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานของสถานประกอบการ)
4. มีการจัดทำบันทึกการเกิดอุบัติเหตุและการเกิดโรคเนื่องจากการทำงานและรายงานข้อมูลดังกล่าวไปยังหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง (การบันทึกข้อมูลและการแจ้งแบบ สปร. 5 และแจ้งการประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยตามแบบ กท.16 ตามที่กฎหมายกำหนด) ใชหรือไม่
ความปลอดภัยในการทำงานเกี่ยวกับสารเคมีอันตราย
5. มีการจัดทำบัญชีรายการสารเคมีและสารเคมีอันตรายที่ใช้ในสถานประกอบการ ใชหรือไม่
6. มีการระบุฉลากบนบรรจุภัณฑ์เคมี และเก็บรักษาสารเคมีอย่างเหมาะสม ใชหรือไม่
7. มีการอบรมลูกจ้างที่ทำงานเกี่ยวข้องกับสารเคมีอันตรายให้สามารถทำงานได้อย่างปลอดภัย ใชหรือไม่
8. นายจ้างจัดหาอุปกรณ์ชำระร่างกายให้กับลูกจ้างอย่างเพียงพอ ในกรณีที่ลูกจ้างสัมผัส หรือมีการรั่วไหลของสารเคมีอันตราย ใชหรือไม่
9. นายจ้างจัดเตรียมอุปกรณ์คุ้มครองความปลอดภัยส่วนบุคคลที่จำเป็นเหมาะสมกับชนิดของสารเคมีให้กับลูกจ้างใช้สวมใส่ขณะปฏิบัติงาน ใชหรือไม่
ความปลอดภัยในการใช้เครื่องจักร
10. อุปกรณ์ เครื่องมือ สวิตช์ และอุปกรณ์ควบคุม ถูกออกแบบให้ลูกจ้างสามารถใช้ได้โดยง่าย ใชหรือไม่
11. ลูกจ้างได้รับการอบรมให้สามารถใช้เครื่องจักรอย่างปลอดภัย และจัดหาอุปกรณ์คุ้มครอง

ความปลอดภัยส่วนบุคคลที่จำเป็นและเหมาะสมให้กับลูกจ้าง ใช่หรือไม่
12. ส่วนของเครื่องจักรที่มีการเคลื่อนไหวซึ่งสามารถทำให้เกิดอันตรายต่อลูกจ้างต้องมีการติดตั้งอุปกรณ์ป้องกันตามที่กฎหมายกำหนดหรือมีมาตรการด้านความปลอดภัยที่เหมาะสม ใช่หรือไม่
13. เครื่องจักรที่ใช้ไฟฟ้าต้องมีการติดตั้งสายดิน ที่ได้รับการตรวจสอบ และมีมาตรการบำรุงรักษาสายไฟ สวิตช์ และปลั๊กเสียบอย่างเหมาะสม ใช่หรือไม่
14. มีการติดสัญลักษณ์ป้ายเตือนอันตราย และเครื่องหมายเกี่ยวกับความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน ที่เหมาะสม ณ สถานประกอบกิจการ ใช่หรือไม่
พื้นที่ทำงานและการจัดการ
15. พื้นที่ยืนทำงานสำหรับลูกจ้างมีความเหมาะสม โดยมีที่พักเท้า แผ่นรองพื้น หรือม้านั่งสำหรับพักในระหว่างการทำงาน ใช่หรือไม่
16. มีมาตรการที่เพียงพอเพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้ลูกจ้างยกของหนักเกินกำหนด ใช่หรือไม่
17. เก้าอี้ ที่นั่งสำหรับลูกจ้างมีสภาพที่เหมาะสม ใช่หรือไม่
สิ่งแวดล้อมในการทำงาน
18. อุณหภูมิภายในสถานประกอบการอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด ใช่หรือไม่
19. สถานประกอบกิจการมีการถ่ายเทอากาศอย่างเพียงพอ ใช่หรือไม่
20. ระดับเสียงดังไม่เกินมาตรฐานกำหนด ใช่หรือไม่
21. สถานประกอบกิจการมีแสงสว่างอย่างเพียงพอ ใช่หรือไม่
22. มีอุปกรณ์ปฐมพยาบาลที่พร้อมใช้ในกรณีลูกจ้างได้รับบาดเจ็บขณะทำงาน ใช่หรือไม่
23. ชุดปฐมพยาบาลถูกวางในที่ที่หยิบได้ง่าย และมองเห็นได้ง่าย ใช่หรือไม่
สวัสดิการ/สิ่งอำนวยความสะดวก
24. สถานประกอบกิจการมีห้องน้ำและห้องส้วมอย่างเพียงพอ สำหรับลูกจ้าง ใช่หรือไม่
25. สถานประกอบกิจการมีอุปกรณ์ล้างมือและสบู่อย่างเพียงพอ ใช่หรือไม่
26. นายจ้างจัดหาน้ำดื่มที่สะอาด ถูกสุขอนามัยและมีปริมาณเพียงพอสำหรับลูกจ้าง ใช่หรือไม่
27. สถานที่ทำงานมีพื้นที่สำหรับรับประทานอาหารที่เหมาะสม ใช่หรือไม่
28. สถานที่ทำงานมีความสะอาดและเป็นระเบียบ ใช่หรือไม่
กรณีนายจ้างจัดหาที่พักให้กับลูกจ้าง
29. ที่พักของลูกจ้างต้องมีพื้นที่ใช้สอยที่จำเป็นอย่างเพียงพอ ใช่หรือไม่
30. ที่พักมีน้ำใช้ที่สะอาดและเพียงพอ ใช่หรือไม่

31.ที่พักมีห้องน้ำ ห้องส้วม มีระบบกำจัดของเสียและขยะที่เหมาะสม ใช่หรือไม่
32.ที่พักมีการป้องกันการเกิดพาหะนำโรคจากสัตว์และแมลงอย่างเหมาะสม ใช่หรือไม่
33.ที่พักมีอุปกรณ์ประกอบอาหารและจัดเก็บอาหารอย่างเหมาะสม ใช่หรือไม่
34.ที่พักมีการป้องกันอัคคีภัย และมีการเตรียมการกรณีฉุกเฉินอย่างเหมาะสม ใช่หรือไม่
35. ลูกจ้างรับทราบและรู้สิทธิในการเข้าถึงบริการสุขภาพและรู้วิธีปฏิบัติเมื่อเกิดกรณีฉุกเฉิน ใช่หรือไม่
36. ลูกจ้างและครอบครัวรวมถึงลูกของลูกจ้างได้รับสิทธิประโยชน์จากการจัดตั้งและการส่งเสริมสถานเลี้ยงดูเด็ก ใช่หรือไม่
37. ลูกจ้างควรมีสถานที่สำหรับการจัดเตรียมและรับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะซึ่งแยกจากสถานที่ทำงาน ใช่หรือไม่
38. ลูกจ้างควรมีสถานที่ที่สามารถพบปะ หรือชุมนุมทางสังคม ใช่หรือไม่
39. นายจ้างควรดูแลลูกจ้างหญิงมีครรภ์ คนพิการ ผู้สูงอายุและลูกจ้างผู้เยาว์เป็นพิเศษ ใช่หรือไม่
40. ลูกจ้างมีครรภ์ควรได้รับการดูแลให้มีการฝากครรภ์ จัดปริมาณงานที่เหมาะสมและสนับสนุนให้ลูกจ้างเลี้ยงลูกด้วยนมมารดา ใช่หรือไม่
41. นายจ้างจัดให้มีการอบรมและการจัดงานโดยให้ลูกจ้างมีส่วนร่วมในเชิงสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมสวัสดิการในสถานที่ทำงาน โดยงานดังกล่าวสามารถมุ่งเน้นไปที่ด้านสาธารณสุข การสนับสนุนการศึกษาสำหรับเด็กเป็นต้น โดยงานเหล่านี้เป็นการสร้างโอกาสในการสื่อสารและสร้างความเชื่อใจระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง ใช่หรือไม่
42. ความร่วมมือชุมชนและการพิจารณาผลกระทบของสถานประกอบการที่มีต่อชุมชนโดยรอบ ในประเด็นของการกำจัดขยะ ของเสีย กลิ่น เสียงรบกวน ความแออัดและอื่นๆ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญในการพิจารณาด้านสถานประกอบการ การจัดการและลูกจ้างมีส่วนในการแก้ไขปัญหาเหล่านี้ได้อย่างสร้างสรรค์ ใช่หรือไม่

สาระสำคัญ :

แม้ว่าการดำเนินการตามข้อกำหนดด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยในการทำงานเป็นความรับผิดชอบหลักของนายจ้าง แต่ลูกจ้างควรมีบทบาทสำคัญในด้านความปลอดภัยในสถานที่ทำงาน เช่นเดียวกันในการตรวจสอบและการมีส่วนร่วมเพื่อให้มั่นใจได้ว่าสถานที่ทำงานมีมาตรการด้านความปลอดภัยและสุขอนามัยที่เหมาะสม สิ่งสำคัญคือลูกจ้างต้องได้รับการอบรมในด้านความปลอดภัยและสุขอนามัยเพื่อให้สามารถตรวจหาข้อบกพร่องหรือสิ่งที่ควรตระหนักและยกขึ้นมาให้นายจ้างได้รับทราบ

ระบบการจัดการความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงานเป็นองค์ประกอบหลักเพื่อยืนยันว่าสถานที่ทำงานมีความปลอดภัยและลูกจ้างสามารถทำงานในสภาพการทำงานที่เหมาะสมในกรณีที่นายจ้างจัดหาที่พักให้กับลูกจ้าง สิ่งสำคัญคือที่พักต้องมีมาตรฐานตามความเหมาะสม การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจทำให้มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และการมีมาตรการในสถานที่ทำงาน เพื่อแก้ไขปัญหาในเชิงบวก เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิถีชีวิตชุมชนและชุมชนโดยรอบ

สวัสดิการลูกจ้างดังกล่าวเป็นข้อปฏิบัติที่มากกว่าการกำหนดตามกฎหมายแรงงานและระเบียบด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย ซึ่งส่วนนี้เป็นการส่งเสริมสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและสิ่งแวดล้อมในการทำงานของลูกจ้าง

ข้อปฏิบัติที่ดีและข้อเสนอแนะ :

1. รักษาความสะอาดสถานที่ทำงานอยู่เสมอ และทำให้มั่นใจได้ว่าทางเดินหรือทางทำงานโล่งสะดวก
2. จัดทำระบบในการรักษาพื้นสถานที่ประกอบกรและพื้นผิวให้มีความสะอาดอยู่เสมอ รวมทั้งทำให้แห้งอยู่เสมอเพื่อป้องกันการลื่นไถล
3. จัดหารองเท้ากันน้ำให้กับลูกจ้าง จัดหาอุปกรณ์คุ้มครองความปลอดภัยส่วนบุคคล เช่น รองเท้าบู๊ทกันน้ำ รวมทั้งอุปกรณ์ป้องกันอื่นๆ ให้ลูกจ้างโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายให้มีสภาพดี และเหมาะสมต่อการใช้งาน
4. จัดเก็บสารเคมีอันตรายให้เหมาะสม
5. มีมาตรการป้องกันอันตรายจากเสียงดัง
6. มีมาตรการการป้องกันอันตรายจากเครื่องจักร
7. มีมาตรการการป้องกันอันตรายจากไฟฟ้า
8. มีระบบระบายอากาศที่เหมาะสม
9. มีการควบคุมระดับความร้อนและความเย็น
10. จัดหาพื้นที่ทำงานที่สามารถปรับระดับได้ และให้สอดคล้องกับความสูงของคนงาน และจัดหาที่พักเท้าให้กับลูกจ้างขณะยืนหรือจัดหาเก้าอี้มีพนักพิง เพื่อให้ลูกจ้างพักเท้าในขณะเวลาอื่นทำงาน
11. มีแผนวางเท้าสำหรับลูกจ้างที่มีรูปร่างขนาดเล็ก
12. ลูกจ้างได้รับการอบรมอย่างเหมาะสมเกี่ยวกับการยกย้ายวัสดุอย่างปลอดภัย หรือใช้รถเข็นรถลากจูง หรืออุปกรณ์ช่วยยกอื่นๆ เพื่อช่วยเคลื่อนย้ายสินค้า
13. มีชุดปฐมพยาบาลที่พร้อมใช้ และอบรมให้ลูกจ้างทราบวิธีการใช้ชุดปฐมพยาบาล
14. สนับสนุนสุขลักษณะที่ดีของโรงงานและลูกจ้าง
15. ให้ความสนใจเป็นพิเศษกับลูกจ้างผู้เยาว์ และตรวจสอบเป็นประจำและต่อเนื่องว่าคนงาน

ผู้เยาว์เหล่านี้มีความตระหนักในมาตรการความปลอดภัยและอาชีวอนามัยในสถานที่ทำงาน

16. ทำให้มั่นใจได้ว่าการจัดการด้านความปลอดภัยและการป้องกันความเสี่ยงด้านอาชีวอนามัย สำหรับลูกจ้างหญิงมีครรภ์หรือลูกจ้างที่ต้องดูแลเป็นพิเศษ

*****

กิตติกรรมประกาศ

กระทรวงแรงงาน ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ให้เงินสนับสนุนสำหรับแนวปฏิบัติเล่มนี้ นั้น
ไม่ได้สะท้อนถึงมุมมอง หรือนโยบายใดๆ ของกระทรวงแรงงาน ประเทศสหรัฐอเมริกา หรือชื่อ
ทางการค้า ผลิตภัณฑ์เชิงพาณิชย์ หรือองค์กรที่ได้รับรองจากรัฐบาลสหรัฐอเมริกาแต่อย่างใด